Spoločná americko-ruská vyšetrovacia komisia pre prešetrenie osudov vojenských zajatcov, internovaných a nezvestných vojakov - US-Russian Joint Commission (USRJC)

Diana KOZÁKOVÁ

Napriek obrovským materiálnym a ľudským stratám, ktoré boli v živej pamäti tých, ktorí prežili druhú svetovú vojnu, sa svet po vojne rozdelil na vyše 40 rokov do dvoch nových, protichodných svetov. Táto nová - studená vojna, ako ju americký publicista Walter Lippmann [1] roku 1947 výstižne pomenoval, mala svoje obete. Osudy mnohých z nich ostávajú nepoznané, tak ako vždy, keď sa bojuje na diplomatickom poli.

Neistý bol a v mnohých prípadoch asi zostane i osud desiatok tisícov amerických vojakov odvlečených do pracovných táborov v ZSSR po druhej svetovej vojne, osud špionážnych amerických letcov, či zajatých pri vojenských akciách vo vojne v Kórei, či Vietname. Vodcovia vtedajšieho Sovietskeho zväzu opakovane popierali tvrdenia o nedobrovoľnom väznení amerických občanov. Správy špionážnych služieb, očité svedectvá, skúsenosti aj iných krajín, vlastná historická skúsenosť USA z obdobia prvej svetovej vojny nasvedčovali, že sa na pravdivosť tvrdení ZSSR nedá spoľahnúť.

Zvolenie M. Gorbačova do čela ÚV KSSZ v r. 1985 a zmena zahraničnej politiky ZSSR viedli koncom 80. rokov 20. storočia k nezvratnému rozpadu sovietskeho bloku a začiatkom 90. rokov 20. Storočia aj k rozpadu samotného Sovietskeho zväzu.

90. roky 20. storočia znamenali tiež nový medzník v americko-sovietsko/ruských vzťahoch. V júni 1991 sa prvým ruským prezidentom stáva B. Jelcin, ktorého po jeho smrti označili za politika, ktorý ukončil konfrontáciu medzi Východom a Západom a nahradil ju spoluprácou. Zmena celosvetovej politickej klímy a pád železnej opony tak priniesol bezprecedentnú spoluprácu v mnohých oblastiach. Konečne dozrel čas hľadať odpovede na mnohé otázky, okrem iných, aj na otázky o nezvestných amerických občanoch.

Všetky tieto okolnosti umožnili vznik Spoločnej americko-ruskej vyšetrovacej komisie - U.S. – Russia Joint Commission on POWs and MIAs (USRJC). Komisia vznikla rozhodnutím prezidentov oboch krajín - Georga H. W. Busha a Borisa Jelcina 20. marca 1992.

---

[1] LIPPMANN, Walter: *The Cold War*, A Study on U.S. Foreign Policy. New York 1947

Komisia „slúži ako fórum, prostredníctvom ktorého sa obidve krajiny snažia objasniť osudy svojho nezvestného vojenského personálu“ (vl. preklad)[2]. Komisia je organizovaná do štyroch pracovných skupín, každá predstavuje kľúčovú oblasť výskumu. Od svojho vzniku do dnešného dňa prešla niekoľkými personálnymi zmenami na oboch stranách. Výsledky svojej práce prezentuje komisia vo forme správy pod názvom „Gulag study“. Do roku 2008 vydala 5 správ o svojej činnosti.

Zriadenie vyšetrovacej komisie v USA

Historici zaoberajúci sa dejinami ZSSR začali od 80. rokov 20. storočia čeliť novej realite. Po nástupe Michaila Gorbačova sa začali zverejňovať dokumenty o gulagoch a staré spory o čísla - koľko bolo mŕtvych, koľko uväznených - znovu ožili.[3] Všetko, čo bolo publikované, malo po desaťročiach cenzúry príchuť senzácie. Spoločnosť celého východného bloku bola fascinovaná faktami, ktoré boli vďaka účinnej propagande považované za kapitalistické provokácie.

Vedecké časopisy, odborné články, monografie založené na nových zverejnených dokumentoch a súbory dokumentov samotné priniesli nové dôkazy a tvrdenia. Odborná verejnosť už nebola odkázaná na konfrontáciu oficiálnych sovietskych („hard“) prameňov a tvrdení disidentov. Podozrenia, že oficiálne uverejňované sovietske dokumenty boli zámerne upravené tak, aby zakrývali pravdu, sa pod vplyvom nových dôkazov ukázali ako opodstatnené.[4]

Záplava memoárov v ZSSR a neskôr v Ruskej federácii, v USA v Izraeli, vo východnej Európe a inde, tak ako odborné práce uverejňované v Ruskej federácii, historickými múzeami Litvy, Lotyšska, Estónska, Rumunska a Maďarska a inde[5] nezostali bez povšimnutia a odozvy ani na americkom kontinente.

V USA odštartovali diskusie v politických kruhoch i samotnej verejnosti. Zároveň viedli k revízii postojov americkej sovietológie. V 50. rokoch 20.storočia sa sformoval totalitarizmus, ktorý vychádzal z predsudku, že Sovietsky zväz je silný a agresívny nepriateľ

---

[2] The Library of Congress (U.S.), Federal Research Division, POW/MIA Databases and Documents [online báza dát] Dostupné na Internete: < http://lcweb2.loc.gov/frd/tfr/tfrhist.html#top>

[3] APPLEBAUM, Anne: *Gulag: Historie*. Praha-Plzeň: Beta Dobrovský-Ševčík 2004, s.17

[4] POLIŠENSKÁ, Milada: *Čechoslováci v gulagu a československá diplomacie v 1945-1953*. Praha-Bratislava: Nakladatelství Libri, Ústav Pamäti národa 2006, s. 60

[5] APPLEBAUM, Anne: *Gulag: Historie*. Praha-Plzeň: Beta Dobrovský-Ševčík 2004, s.18

ohrozujúci celý svet, ktorého treba poznať[6]. Revizionistický smer 60 rokov 20. storočia podrobil totalitarizmus zdrvujúcej kritike. Proti ideológii hlásal nutnosť exaktného a multidisciplinárneho výskumu. Ani vstúpenci totalitarizmu, ktorí hlásali tézu o stabilite sovietskeho systému, ale ani revizionisti, nerátali s možnosťou zániku ZSSR. Udalosti po rozpade ZSSR sa v americkej sovietológii prejavili vznikom nového prúdu tzv. tranzitológie zameranej na analýzu príčin, ktoré spôsobili kolaps systému.

V náväznosti na politické zmeny a pod vplyvom nových dôkazov 90. rokov 20. storočia muselo dôjsť k revízii aj v otázke repatriácie amerického vojenského personálu od obdobia druhej svetovej vojny po koniec studenej vojny.

V máji 1991 prerokoval americký senátny výbor pre zahraničnú politiku (U.S. Senate Committee on Foreign Relations) podrobnú správu o amerických vojnových zajatcoch. Správa bola zmapovaním amerického úsilia a amerických metód v otázke amerických vojnových zajatcoch a nezvestných- POW/MIA. V správe sa citovali slová rezignovaného šéfa špeciálneho útvaru pre POW a MIA plukovníka Millarda A. Pecka, v ktorom konštatoval, že problematika pátrania po nezvestných amerických vojakoch sa dlhodobo zamerievala na identifikáciu mŕtvych vojakov a nie na pátranie po možných živých vojakoch.[7]

V správe sa okrem iného uvádzalo: *„V každom prípade sa objavuje rovnaký desivý scenár: Na strane komunistov, režimy popierajú zadržiavanie amerických väzňov, napriek mnohým dôveryhodným dôkazom, zatiaľ čo zadržiavajú amerických vojakov (POW/MIA) ako otrockých nádenníkov a ako železko v ohni pre dosiahnutie diplomatického uznania a finančnej výpomoci. Na strane USA, naša vláda podceňuje, alebo popiera správy o POW/MIA a zlyháva pri prijatí adekvátnych krokov na potvrdenie, či vyvrátenie správ, zatiaľ čo elementy v našej vláde sa usilovali o politiku vedúcu k diplomatickému uznaniu a finančnej podpore revolučných režimov.“* (vl. preklad)[8]

Obsahom správy bola závažná kritika, ktorá nezostala bez odozvy. Odhalila, že americká vláda roky ignorovala, ak nie priamo tajila, informácie o amerických vojnových zajatcoch, ktorí zostali takpovediac „napospas“ vlastnému osudu. Naznačila, že existujú americkí občania, ktorí by mohli byť stále väznení proti vlastnej vôli v nepriateľskej krajine.

---

[6] SLÁDEK, Zdenek: Vývoj anglo-americké sovětologie po druhé světové válce, in: *Slovanský přehled*, Praha 2002, č.4, s. 535-547, s. 546

[7] The Library of Congress (U.S.), Federal Research Division, POW/MIA Databases and Documents [online báza dát] [cit. 2008-04-12]. Dostupné na Internete: http://lcweb2.loc.gov/frd/pow/senate_house/pdf/hear_11_91.pdf

[8] The Library of Congress (U.S.), Federal Research Division, POW/MIA Databases and Documents [online báza dát] [cit. 2008-04-12]. Dostupné na Internete: http://lcweb2.loc.gov/frd/pow/senate_house/pdf/hear_11_91.pdf

Táto správa odštartovala celospoločenské diskusie. V novembri 1991 (5.-7. a 15.) sa správa v skrátenej podobe dostáva do programu Zvláštneho výboru pre záležitosti POW/MIA Senátu USA (Select Committee on POW/MIA Affairs, United States Senate) [9] Celonárodné pobúrenie viedlo k prijatiu tzv. McCainovho zákona (Public Law 102-190) o povinnosti uverejniť všetky dostupné informácie o amerických vojnových zajatcoch.[10] V atmosfére straty dôvery vlády USA zaslalo v decembri 1991 92 amerických senátorov list prezidentovi Ruskej federácie, v ktorom ho vyzývali na pomoc pri pátraní po nezvestných amerických občanoch.

V marci 1992 vznikla po dohode prezidentov Spojených štátov amerických a Ruskej federácie spoločná vyšetrovacia komisia. Administratívnu, výskumnú a analytickú podporu mala komisia v Direktoriáte na podporu spoločnej komisie nazvanej - the Joint Commission Support Directorate. Základné ciele americkej strany boli stanovené takto:

1. zistiť, či sú americkí vojaci stále väznení proti svojej vôli na území bývalého Sovietskeho zväzu a ak áno, zaistiť ich okamžité prepustenie a repatriáciu,

2. lokalizovať a vrátiť do USA pozostatky každého zosnulého amerického vojaka pochovaného na území bývalého ZSSR,

3. preveriť indície týkajúce sa amerických vojakov, ktorí neboli repatriovaní a ktorých osud ostáva neobjasnený[11]

Činnosť komisie

Aktivity komisie sú rozdelené do štyroch pracovných skupín, ktoré zahŕňajú tieto obdobia : druhú svetovú vojnu, vojnu v Kórei, vojnu vo Vietname a studenú vojnu.
Komisia sa stretáva na plenárnych zasadnutiach spravidla raz do roka. Doteraz sa konalo 19 plenárnych zasadnutí, z toho 17 v Moskve a 2 vo Washington D.C. Americkú časť komisie tvoria dvaja kongresmani USA, dvaja senátori USA, zástupcovia Národného archívu USA, Úradu vlády USA, Ministerstva obrany a tajomníka z pracovníkov útvaru Ministerstva obrany. Ruskú stranu reprezentujú zástupcovia z ministerstiev obrany, vnútra, zahraničia,

---

[9] U.S. Goverrnment Printing Office: *The U.S. Government's Efforts to Learn the Fate of America's Missing Servicemen* [online]. Washington 1992. [cit. 2008-04-12]. Dostupné na Internete: <http://lcweb2.loc.gov/frd/pow/senate_house/pdf/hear_11_91.pdf>

[10] *McCain bill*. [online]. Public Law 102-190. [cit. 2008-05-01]. Dostupné na Internete: <http://lcweb2.loc.gov/frd/pow/pdf/McCain_bill.pdf>

[11] Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US): *Gulag Study* [online] no.5, s.12. [cit. 2008-05-01]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/Gulagrevised5v2.pdf>

ruských archívov, federálnej tajnej služby a zástupcov prezidentskej komisie pre POW, internovaných a nezvestných.

Pre naplnenie cieľov komisie bolo nevyhnutné začať realizovať rozsiahly výskum na území bývalého Sovietskeho zväzu a východnej Európy, program osobných pohovorov, realizovať archívny výskum a spolupracovať s odborníkmi so všetkých súvisiacich vedných disciplín. Analytici realizovali výskum v archívoch USA - the United States National Archives and Records Administration, the Library of Congress ako i v archívoch Ruskej federácie - Štátny archív Ruskej federácie (GARF) a Ruskom štátnom vojenskom archíve (RGVA) a ďalších inštitúciách po celom svete.

Principiálnym problémom je **určenie počtu amerických vojakov**, ktorí boli zajatí a väznení. Úrad splnomocnenca vlády ZSSR pre repatriácie pod vedením generálplukovníka Golubjeva zavádzal krajiny poddimenzovanými počtami.[12] 31.12.1948 ZSSR oficiálne ukončil repatriácie, a tým aj otázku o počte internovaných a zajatých cudzincov na svojom území. Od tých čias trval na svojom stanovisku, že nezadržiava na svojom území proti vlastnej vôli žiadnych cudzincov. Tento názor prezentoval ešte aj Boris Jelcin po nástupe do funkcie v roku 1991.[13]

Citovaná americká správa z mája 1991 naznačovala na základe výpovedí svedkov, že sa bude jednať o stovky amerických občanov. Trestuhodným postojom vlády však ostali všetky svedectvá mimo jej záujem až do roku 1991.

Prvé 4 uverejnené správy komisie, ktoré vyšli v rýchlom slede roku 2001 (február, jún, november) a 2002[14] neuvádzajú počty zajatých, sú len prezentáciou zistení. Piata uverejnená správa „Gulag study“ z 11. februára 2005 predstavuje kvalitatívny posun. Okrem samotných výsledkov sa prvýkrát zameriava aj na vysvetlenie podstaty gulagu ako systému, jeho mieste v systéme ZSSR a detailnejší popis metód výskumu.[15] V rozhovore pre CNN vo februári 2005 vyslovil výkonný tajomník komisie Norm Kass názor, že počet amerických väznených vojakov by sa mohol pohybovať v stovkách.[16] Otázka počtu je stále otvorená, nakoľko mnohé tvrdenia nie sú zatiaľ podložené faktami.

---

[12] POLIŠENSKÁ, M.: *Čechoslováci v gulagu...*, 2006, s.51

[13] CLIFT, Denis. A.: *You are not forgotten.* Zdroj: DOBBS, Michael, OBERDORFER, Don: „Yelcin Appeals for American Aid“, In: *The Washington Post*, June 18, 1992. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/Clift_Speech.pdf>

[14] Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US): *Gulag Study*, č.1-4. [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/gulag_study.htm>

[15] Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US): *Gulag Study*, č.5. [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/Gulagrevised5v2.pdf>

[16] STARR, Barbara: „Officials says hudreds of US citizens likely died in gulags“ In: *CNN.com*, February 11, 2005. [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://edition.cnn.com/2005/US/02/11/gulag.report/> Zaujímavé ale je, že keď americkú komisiu priviedli určité indície do Českej republiky v roku 2003, hovorili

Doterajšie výsledky činnosti komisie ukazujú, že **osoby označované za nezvestných amerických vojakov a vojnových zajatcov** spadajú do jednej z týchto kategórií:

1. bývalí vojenskí zajatci - oslobodení z nemeckých zajateckých táborov a neskôr zajatí sovietskou armádou (poväčšine slovanského alebo nemeckého pôvodu)
2. členovia kontrarozviedky a špionážnych agentúr zajatí, resp. unesení sovietmi v Nemecku, alebo Rakúsku v období 1945-1960
3. americkí vojaci zo základní v Nemecku, resp. Rakúsku zajatí, resp. unesení po vstupe do sovietskej zóny
4. členovia leteckých posádok, zvyčajne prieskumných letov zostrelení, alebo prinútení zosadnúť nad teritóriom resp. blízko územia ZSSR
5. americkí vojaci bojujúci v kórejskej a vietnamskej vojne odvlečení do ZSSR
6. utečenci a dezertéri

Činnosť komisie bola od jej vzniku determinovaná takými faktormi ako prístup k archívnym materiálom, politický vývoj v Rusku, vývoj americko-ruských vzťahov.

V zápisoch z plenárnych zasadnutí komisie sa permanentne objavovala požiadavka americkej strany na povolenie rozsiahlejšieho prístupu k archívnym dokumentom v Ruskej federácii.[17] Rozhodnutie povoliť, či zamietnuť prístup mali často politický charakter. A. Applebaum napr. píše *„tí, ktorí písali ´priateľsky´ o Sovietskom zväze, mávali lepší prístup do archívov, lepší prístup k oficiálnym informáciám a dostávali dlhodobejšie víza k návšteve krajiny.“*[18] Český historik Zdeněk Sládek charakterizoval situáciu s prístupom do ruských archívov takto: *„Sovětské archivní instituce ješte dnes střeží materiály k době Slova o pluku Igorově málem jako sklady s atomovými bombami.“*[19] Rozsah prístupu k archívnym dokumentom v Ruskej federácii je stále problematický. Na margo tejto situácie sa niektorí odborníci vyjadrili nasledujúcim spôsobom: *„Archival policy in Russia is still determined by the prevailing political winds, and professional archivists find themselves obliged to respond to the demands and whims of high-level bureaucrats. The notion that archival materials and*

---

opakovane na stretnutiach s najvyššími predstaviteľmi vlády o počte 30-78 000 tisíc. Viac o návšteve komisie pod vedením kongresmana Johnsona viď: Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US): Visit of Congressman Sam Johnson in Praque. [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/Cgrmn_Johnson_trip_Jan_2003.html#Prague>

[17] jednou z nich je zápisnica z 19. plenárneho zasadnutia. [cit. 2008-05-02]. Dostupná na Internete: <http://lcweb2.loc.gov/frd/tfrussia/tfrhtml/tfr_plenary11th.html>

[18] APPLEBAUM, A.: *Gulag: Historie...*, 2004., s. 17

[19] SLÁDEK, Z.: Vývoj anglo-americké sovětologie...,2002, s. 547

other official records belong to something called the 'public domain' is still alien in Russia."[20]

Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje činnosť komisie je samotný vnútropolitický vývoj v Ruskej federácii. Od vzniku komisie sa vo funkcii ruských prezidentov vystriedali B. Jelcin a prezident V. Putin.

Západní politici často označovali B. Jelcina za odvážneho bojovníka za demokraciu a slobodu, ktorý ubránil rodiacu sa demokraciu tým, že podporil M. Gorbačova a zabránil návratu konzervatívnych síl po augustovom puči 1991. Obdobie jeho vlády neprinieslo krajine ekonomický progres, naopak, jeho chaotická vláda viedla k narastajúcej nespokojnosti. Po eliminovaní moci parlamentu, vytvoril superprezidentský systém tým, že koncentroval všetku rozhodujúcu právomoc v rukách prezidenta. Tieto právomoci mu zaručila Ústava, ktorú presadil.

Vznik Ruskej federácie sprevádzala transformácia celej spoločnosti, orgánov a inštitúcií a výnimkou neboli ani archívy.[21]

Zriadenie komisie, ktorá by mala prístup k archívnym dokumentom a odhalila tajomstvá studenej vojny bolo preto dobre načasované. Pochopila to nie len americká vláda, ale i ďalšie vedecké inštitúcie, univerzity a výskumné centrá. V roku 1992 a prvých mesiacoch roku 1993 hlavný ruský archív a niektoré ďalšie ruské archívy spolupracovali s národnými archívmi z vyše 25 krajín, od Fínska, Izraelu, Poľska, Maďarska, Číny, Južnú Kóreu a Irán, vrátane najvýznamnejších krajín Západu.[22]

Najvýznamnejším bilaterálnym projektom bol projekt medzi Roskomarchivom a Hoover Institution on War, Revolution, and Peace Stanfordskej university. Rokovania o možnej spolupráci sa začali krátko po neúspešnom augustovom puči v roku 1991. Hodnota projektu bola vyčíslená na 3-5 mil. USD v období 3-5 rokov. Zmluvne sa strany zaviazali zdokumentovať a spracovať mikrofilmy prinajmenšom 25 mil. strán dokumentov z fondov

---

[20] „Archívna politika v Rusku je stále pod vplyvom prevládajúcich politických prúdov a profesionálny archivári sa tak ocitajú v pozícii, kedy sú nútení plniť požiadavky vysokopostavených byrokratov. Predstava, že archívne materiály a iné oficiálne záznamy sú niečo ako ´vec verejná´ je Rusku stále cudzia" (vl. preklad) KRAMER, Mark: *AchrivalResearch in Moscow: Pitfalls and Progress* [Archívny výskum v Moskve: úskalia a vývoj] Cold War International History Project. [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.aiipowmia.com/reports/kramerussr.html>

[21] Takto bol transformovaný aj Glavarchiv. 15 ústredných štátnych archívov, rozsiahly byrokratický aparát a fondy sa transformovali do nového vytvoreného Roskomarchivu. Ku koncu roku 1992 bolo v 17 federálnych archívoch pod priamou kontrolou Roskomarchivu 65,3 mil. zložiek obsahujúcich miliardy strán dokumentov. Ďalšie štátne archívy v Rusku - na republikovej, regionálnej a provinčnej úrovni prispelo k ďalším 138,7 mil. zložiek s ďalšími miliardami strán dokumentov. Koncom roku 1992 bol rozhodnutím vlády Rokomarchiv reorganizovaný a premenovaný na Rosarchiv.

[22] KRAMER, M.: *Achival Research in Moscow...*, 1993

Ústredného výboru strany (CPSU) a ďalších vybraných štátnych archívov z obdobia od 1917 do 1991.[23]

Od začiatku bol projekt v Rusku terčom kritiky, hlavne, keď začala silnieť Jelcinova opozícia a parlamentná nespokojnosť v roku 1993. Situácia sa zlepšila po posilnení pozície Jelcina koncom roku 1993. Projekt sa podarilo zrealizovať a výsledky sú dnes k dispozícii výskumníkom, vedcom a študentom z celého sveta.

S nástupom V. Putina koncom roku 1999 a jeho zvolením za prezidenta v roku 2000 sa kvalitatívne zmenila ekonomická i politická situácia Ruska. Všeobecne bol V. Putin uznávaný za ekonomické reformy, ktoré prispeli k stabilite Ruska na domácej i zahraničnej scéne. Putin nadviazal na dobré vzťahy Jelcina so Západom, ale vystupuje v pozícii rovnocennejšieho partnera.

Rozširovanie NATO v Európe a priostrenie americko-ruských vzťahov sa prejavilo aj na činnosti komisie. V. Putin dekrétom z 30. apríla 2005 skomplikoval jej činnosť tým, že zmenil jej status z komisie podliehajúcej prezidentovi na komisiu spadajúcu do administratívy Ministerstva obrany RF. Na doteraz poslednom, 19-tom plenárnom zasadnutí komisie dňa 28-29.júna 2005 v Moskve, informoval generál Zolotarev, že komisia prestala vo svojom pôvodnom zložení existovať.[24] Pracovať mala v novom obsadení pod vedením Vladimíra Anatoljeviča Šamanova. Hoci dekrét potvrdil potrebu a zmysel komisie bol aj zjavným gestom USA. To bolo aj zatiaľ posledné plenárne zasadnutie komisie.

Tak ako sa privreli dvere v Ruskej federácii, objavili sa nové možnosti činnosti komisie v Európe. Táto využila príležitosť na potvrdenie, či vyvrátenie hypotéz v archívoch novoprijatých členov NATO.

Hoci sa komisia zišla na plenárnych zasadnutiach od roku 2000 len trikrát, neznamená to, že sa USA vzdali svojho úsilia. 25. apríla 2006 vymenoval George W. Bush nového predsedu americkej strany komisie Roberta ´Doc´ Fogelsonga. V novembri 2006 zaslal list ruskému prezidentovi V. Putinovi a vyslovil nádej, že komisiu opäť organizačne začlení priamo pod jeho administratívu.[25] 4. decembra 2007 sa stretli novovymenovaný predseda ruskej komisie generál plukovník Nikolaj Ivanovič Reznik s jeho americkým náprotivkom. To je prvý pozitívny krok ruskej strany od roku 2005.

---

[23] KRAMER, M.: *Achival Research in Moscow...*, 1993

[24] Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US). [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/news/2004/USRCPOWMIA.pdf>
<http://www.aiipowmia.com/usg/19thplenum2005.html>

[25] Defense Prisoner of War/ Missing Personnel Office (US). [cit. 2008-05-02]. Dostupné na Internete: <http://www.dtic.mil/dpmo/sovietunion/commissioners.htm>

Činnosť komisie od jej vzniku nebola bezproblémová, napriek tomu sa jej darí odhaľovať osudy amerických občanov. Po 16 rokoch fungovania sa stále vynárajú nové otázky a výzvy. Odpovede na ne, však bude možné nachádzať, len ak bude pokračovať demokratický vývoj v Ruskej federácii, ktorý sa prejaví profesionalizáciou a depolitizáciou štátnych inštitúcií – najmä archívov. Dobré vzťahy USA a Ruskej federácie sú nevyhnutnou podmienkou pre efektívnu činnosť komisie.

Bez ohľadu na presný počet amerických občanov, ktorí uviazli a mnohí zomreli v sieti ruských gulagov je povinnosťou vlády pokračovať v pátraní po týchto ľuďoch. Je viac než isté, že tlak verejnej mienky a Národnej Aliancie rodín za prinavrátenie nezvestných amerických vojakov (National Alliance of Families) budú hlavnou hybnou silou komisie aj v nasledujúcich rokoch.

Literatúra:

1. APPLEBAUM, Anne: *Gulag: Historie*. Praha-Plzeň: Beta Dobrovský-Ševčík 2004.
2. LIPPMANN, Walter: *The Cold War*, A Study on U.S. Foreign Policy. New York 1947
3. POLIŠENSKÁ, Milada: *Čechoslováci v gulagu a československá diplomacie v 1945-1953*. Praha-Bratislava: Nakladatelství Libri, Ústav Pamäti národa 2006, s. 60
4. SLÁDEK, Zdenek: Vývoj anglo-americké sovětologie po druhé světové válce, in: *Slovanský přehled*, Praha 2002, č.4, s. 535-547, s. 546